

**RADA
EVROPSKÉ UNIE**

**Brusel 2. září 2009
(OR. en)**

12739/09

**ECOFIN 539
STATIS 79
DEVGEN 223
ENV 536**

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Jordi AYET PUIGARNAU, ředitel, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	20. srpna 2009
Příjemce:	Javier SOLANA, generální tajemník, vysoký představitel
Předmět:	Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu - překročit HDP měření pokroku v měnícím se světě

Delegace naleznou v příloze dokument Komise KOM(2009) 433 v konečném znění.

Příloha: KOM(2009) 433 v konečném znění

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 20.8.2009
KOM(2009) 433 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

**Překročit HDP
Měření pokroku v měnícím se světě**

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

Překročit HDP Měření pokroku v měnícím se světě

1. Úvod

Hrubý domácí produkt (HDP) je nejznámějším měřítkem makroekonomické činnosti¹. Poté, co byl ve 30. letech 20. století vypracován, se HDP stal standardní referenční hodnotou používanou tvůrci politiky na celém světě a je široce používán ve veřejných diskusích. HDP tvoří úhrn přidané hodnoty všech ekonomických činností, které jsou založeny na penězích. Je založen na jasné metodice, která umožňuje srovnání v čase a mezi zeměmi a regiony.

HDP je také považován za ukazatel celkového společenského vývoje a pokroku obecně. Vzhledem ke svému záměru a účelu však není spolehlivým základem formování politických diskusí o všech otázkách. HDP zejména není měřítkem udržitelnosti v oblasti životního prostředí či sociálního začleňování a tato omezení je třeba vzít v úvahu při používání HDP v politických analýzách a diskusích².

Potřeba zlepšení údajů a ukazatelů sloužících k doplnění HDP je stále více uznávána a je středem pozornosti mnoha mezinárodních iniciativ. Tyto iniciativy také odrážejí obnovené společenské a politické priority. V listopadu 2007 Evropská komise (spolu s Evropským parlamentem, Římským klubem, Světovým fondem na ochranu přírody (WWF) a OECD) zorganizovala konferenci „Beyond GDP“ (Překročit HDP)³. Tvůrci politiky, odborníci v oblasti hospodářství, sociálních věcí a životního prostředí a zástupci občanské společnosti se jasně vyslovili pro vypracování ukazatelů, které slouží k doplnění HDP a jejichž cílem je poskytnutí úplnějších informací na podporu politických rozhodnutí.

Toto sdělení proto vymezuje řadu opatření, která lze přijmout v krátkodobém až střednědobém horizontu. Celkovým cílem je vypracování komplexnějších ukazatelů, které poskytují spolehlivější vědomostní základnu pro lepší veřejnou diskusi a tvorbu politiky. Záměrem Komise je spolupracovat se zúčastněnými stranami a partnery na vypracování ukazatelů, které budou uznávány a prováděny na mezinárodní úrovni.

¹ HDP = soukromá spotřeba + investice + veřejná spotřeba + (vývoz – dovoz). Rámec a pravidla pro jeho výpočet jsou stanovena v Evropském systému hospodářských účtů, který zhruba odpovídá Systému národních účtů OSN.

² Aktuální přehled omezení HDP: Stiglitz/Sen/Fitoussi (2008) Issues Paper, Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress (http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/Issues_paper.pdf).

³ www.beyond-gdp.eu.

2. MĚŘENÍ POKROKU V MĚNÍCÍM SE SVĚTĚ

2.1. Zlepšené ukazatele odrážející nové politické a technické souvislosti

EU zakládá několik politických rozhodnutí a nástrojů na HDP. Za současného hospodářského útlumu představuje obnovení hospodářského růstu nejzávažnější problém a růst HDP je zásadním ukazatelem k posouzení účinnosti plánů obnovy EU a vlád členských států.

Evropská rada schválením Plánu evropské hospodářské obnovy⁴ uznala, že krize by měla také být příležitostí k rozhodnějšímu nasměrování naší ekonomiky na cestu nízkých emisí CO₂ a účinnějšího využívání zdrojů. Součástí reakce na krizi by měla být ochrana obyvatel, kteří jí byli nejvíce postiženi a jsou ve společnosti nejzranitelnější. Tyto úkoly přináší potřebu vypracování komplexnějších ukazatelů, než je růst HDP, a to ukazatelů, které přesně zohledňují úspěchy dosažené v sociální oblasti a v oblasti životního prostředí (jako je zlepšená sociální soudržnost, dostupnost – a to i cenová – základního zboží a služeb, vzdělávání, veřejné zdraví a kvalita ovzduší) a rovněž neúspěchy (např. nárůst chudoby a kriminality, vyčerpání přírodních zdrojů). Úvahy týkající se ukazatelů obsažené v tomto sdělení by mohly přispět ke stanovení nových strategických cílů pro Lisabonskou strategii po roce 2010.

Od zavedení národních účtů a HDP se statistické techniky a počítačová technologie také změnily k nepoznání. EU financuje několik výzkumných projektů v oblasti nových ukazatelů odrážejících širší obavy veřejnosti než ty, které v současnosti pojímá HDP. Neexistují žádné nepřekonatelé technické překážky, které by bránily hlubšímu propracování kvality a rozsahu našich ukazatelů tak, aby politická rozhodnutí mohla být postupně založena na integrovanějším, vyváženějším a včasnějším pohledu na skutečnosti z oblasti sociálních věcí, hospodářství a životního prostředí.

2.2. Navazovat na úsilí na mezinárodní úrovni a na úrovni členských států

Úvahy na téma, jak doplnit HDP, nejsou nové. Mezinárodní a vnitrostátní instituce zkoumají vícero možností. Rozvojový program OSN (UNDP) vypracoval index lidského rozvoje (HDI) ke srovnání zemí na základě kombinovaného měření HDP, zdraví a vzdělání. Světová banka svým výpočtem skutečných úspor při posuzování bohatství zemí jako první zahrнула sociální hlediska a hlediska životního prostředí. OECD spustila mezinárodní projekt měření pokroku společností, který podporuje používání novátorských ukazatelů prostřednictvím větší spoluúčasti. Několik nevládních organizací měří „ekologickou stopu“, což je měření, které bylo některými veřejnými orgány formálně uznáno jako cíl pokroku v oblasti životního prostředí. Výzkumní pracovníci zveřejnili pilotní indexy blahobytu a míry životní spokojenosti. EU a členské státy vypracovaly a používají širokou škálu ukazatelů v oblasti sociální a životního prostředí, které jsou často seskupovány do souborů ukazatelů udržitelného rozvoje. EU také propaguje a podporuje používání mezinárodně uznávaných ukazatelů v sousedních a rozvojových zemích. Integrované hospodářské a environmentální účty poskytují stále více informací založených na kvalitní metodice.

V této souvislosti se hledají řešení ke zlepšení, přizpůsobení nebo doplnění HDP. Francie nedávno ustavila komisi na vysoké úrovni pro měření hospodářského výkonu a sociálního pokroku, které předsedá Joseph Stiglitz, aby „zjistila omezení HDP jako ukazatele

⁴ KOM(2008) 800 v konečném znění.

hospodářského výkonu a sociálního pokroku“ a „zvážíla další informace, které jsou nezbytné k vytvoření ucelenější představy“. Komise má v průběhu letošního roku předložit zprávu.

Komise tento vývoj podrobně sleduje a v mnoha případech k němu přispívá, aby byla zajištěna mezinárodní srovnatelnost ukazatelů.

2.3. Zlepšené ukazatele zohlední obavy občanů

Tyto iniciativy jsou v souladu s veřejným míněním, neboť občané mají zájem na tom, aby bylo pokroku dosahováno vyváženě.

Z průzkumu agentury Eurobarometer z roku 2008 vyplývá, že více než dvě třetiny občanů EU míní, že sociální a hospodářské ukazatele a ukazatele životního prostředí by měly být k hodnocení pokroku využívány rovnocenným způsobem. Necelá šestina z nich upřednostňuje hodnocení založené převážně na hospodářských ukazatelích. Mezinárodní průzkum z roku 2007 přinesl podobné výsledky⁵.

Ze studií také vyplývá, že občanům jsou statistické informace vzdálené. Podle mínění občanů HDP sice roste, nicméně disponibilní příjmy a veřejné služby se zhoršují. Jak se společnost stává rozmanitější, nejsou ukazatele založené na průměru nebo „běžném spotřebiteli“ schopné dostatečným způsobem poskytovat informace, které občané a tvůrci politiky vyžadují. Doplnění HDP o další přesná měření, která odrážejí širší obavy veřejnosti, by prokázalo užší propojení mezi politikou EU a obavami občanů.

3. PĚT OPATŘENÍ K LEPŠÍMU MĚŘENÍ POKROKU V MĚNÍCÍM SE SVĚTĚ

V této souvislosti Komise navrhuje provedení následujících pěti opatření, která lze přepracovat nebo doplnit s ohledem na přezkum plánovaný na rok 2012.

3.1. Doplnění HDP o ukazatele životního prostředí a sociální ukazatele

Ukazatele, které shrnují důležité otázky v jednom údaji, jsou nezbytnými nástroji komunikace. Podněcují diskusi o politice a lidem umožňují učinit si představu o tom, zda dochází k pokroku či nikoli. HDP a míra nezaměstnanosti a inflace jsou nejlepšími příklady těchto souhrnných ukazatelů, avšak jejich účelem není odrážet náš postoj k otázkám, jako je životní prostředí či sociální nerovnost. K zaplnění této mezery mají útvary Komise v úmyslu vypracovat komplexní index životního prostředí a zlepšit ukazatele kvality života.

3.1.1. Komplexní index životního prostředí

V současné době není k dispozici žádný komplexní ukazatel životního prostředí, který by spolu s HDP mohl být používán v politických diskusích. Toto jedno měření týkající se životního prostředí by pomohlo vyváženější veřejné diskusi o společenských cílech a pokroku. V úvahu zde přichází zejména ekologická a uhlíková stopa, avšak obě jsou co do

⁵ Zvláštní průzkum agentury Eurobarometer 295/březen 2008; z podobného průzkumu provedeného v deseti zemích na pěti kontinentech vyplývá dokonce vyšší podpora překročení HDP, přičemž souhlasily tři čtvrtiny respondentů.

rozsahu omezeny⁶. Vzhledem k tomu, že metodiky pro souhrnné indexy a údaje jsou již dostatečně rozvinuté⁷, mají útvary Komise v úmyslu v roce 2010 předložit pilotní verzi indexu zatížení životního prostředí.

Tento index bude odrážet znečištění a další poškozování životního prostředí v rámci území EU za účelem posouzení výsledků úsilí o ochranu životního prostředí. Pokles hodnoty indexu bude znamenat, že dochází k pokroku v ochraně životního prostředí. Součástí indexu budou hlavní oblasti politiky životního prostředí:

- změna klimatu a spotřeba energie,
- příroda a biologická rozmanitost,
- znečištění ovzduší a dopad na zdraví,
- spotřeba a znečištění vody,
- produkce odpadů a využívání zdrojů.

Index bude pro EU a členské státy zpočátku zveřejňován každoročně, přičemž v dlouhodobějším výhledu – a pokud bude úspěšný – bude zveřejňován zároveň s HDP. Za účelem správného výkladu indexu budou také zveřejněny doplňující informace o dílčích oblastech a souvisejících environmentálních cílech stanovených na úrovni EU a členských států. Při pohledu na tento index spolu s HDP a sociálními ukazateli budou občané schopni posoudit, zda politiky EU a jednotlivých států – spolu s činností občanů a společností – přinášejí očekávanou úroveň ochrany životního prostředí a zda k pokroku dochází vyváženým způsobem směrem k sociálním a hospodářským cílům a cílům v oblasti životního prostředí.

Kromě tohoto komplexního indexu *poškozování* nebo *zatížení* životního prostředí může také být vypracován komplexní ukazatel *kvality* životního prostředí, který například poskytne údaje o počtu evropských občanů žijících ve zdravém životním prostředí. Výzkum v této oblasti bude urychlen.

Komise bude i nadále pokračovat v práci na ukazatelích, které zachycují dopad na životní prostředí *mimo* území EU (např. ukazatele pro sledování tematické strategie pro udržitelné využívání přírodních zdrojů) a bude dále podporovat zlepšování ekologické stopy.

3.1.2. Kvalita života a blahobyt

Občané se starají o kvalitu svého života a o blahobyt. Příjem, veřejné služby, zdraví, volný čas, bohatství, mobilita a čisté životní prostředí jsou prostředky, jak těchto cílů dosáhnout a udržet je. Ukazatele týkající se těchto „vstupních“ faktorů jsou proto pro jednotlivé vlády a EU důležité. Kromě toho společenské vědy vypracovávají stále solidnější přímá měření

⁶ Uhlíková stopa shrnuje pouze emise skleníkového plynu. Ekologická stopa vylučuje některé dopady, např. na vodu. Komise ji však spolu s ostatními ukazateli testuje za účelem sledování tematické strategie pro udržitelné využívání přírodních zdrojů a akčního plánu pro biologickou rozmanitost.

⁷ OECD, Evropská komise, Společné výzkumné středisko, Handbook on Constructing Composite Indicators (Příručka k vytváření souhrnných ukazatelů): Methodology and User Guide (metodika a návod pro uživatele), 2008.

kvality života a blahobytu a tyto „výstupní“ ukazatele by mohly být užitečným doplňkem „vstupních“ ukazatelů.

Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek již na této otázce pracuje. Kromě toho Komise zahájila studie proveditelnosti ukazatelů blahobytu a posílení práv spotřebitele a spolu s OECD studii o tom, jak lidé vnímají blahobyt.

3.2. Informace téměř v reálném čase určené pro přijímání rozhodnutí

Faktory, mezi které patří globalizace a změna klimatu, přinášejí stále rychlejší změny hospodářství, společnosti a životního prostředí. Tvorba politiky vyžaduje rovnocenné informace o všech těchto hlediscích – i když jsou na úkor přesnosti – neboť musí rychle reagovat na nový vývoj. V současné době existují mezi včasností statistik v různých oblastech výrazné rozdíly. Údaje o HDP a nezaměstnanosti se často zveřejňují během několika týdnů po skončení období, které hodnotí, což může umožnit rozhodování téměř v reálném čase. Oproti tomu jsou údaje o životním prostředí a sociálních otázkách v mnoha případech příliš staré na to, aby poskytl operativní informace např. o rychle se měnící kvalitě vzduchu a vody nebo rozvržení pracovní činnosti. Komise se proto zaměří na zvýšení včasnosti údajů týkajících se životního prostředí a sociálních otázek, aby byli tvůrci politiky v celé EU lépe informováni.

3.2.1. Včasnější ukazatele životního prostředí

Satelity, automatické měřicí stanice a internet umožňují stále lépe sledovat životní prostředí v reálném čase. Komise zintenzivňuje úsilí za účelem realizace tohoto potenciálu. Prostřednictvím směrnice INSPIRE⁸ a systému GMES⁹ přijala zásadní kroky k používání těchto technologií. V loňském roce Komise představila sdílený systém informací o životním prostředí (SEIS), což je vize toho, jak propojit tradiční a novátorské zdroje údajů online a co nejrychleji je zpřístupnit veřejnosti. Prvním příkladem tohoto „podávání zpráv v téměř reálném čase“ je internetová stránka o ozonu Evropské agentury pro životní prostředí (EEA), která poskytuje údaje o škodlivých koncentracích přízemního ozonu, a přispívá tak ke každodenním rozhodnutím, jako je např. to, zda jet autem či veřejnou dopravou nebo zda provozovat venkovní činnost¹⁰.

Včasnější údaje lze také vypracovat pomocí krátkodobých předpovědí („now-casting“), které používají statistické techniky, jež jsou podobné technikám používaným při předpovědích spolehlivých odhadů. EEA například zamýšlí vypracovat krátkodobé odhady emisí skleníkového plynu založené na stávajících krátkodobých energetických statistikách. Eurostat má v úmyslu rozšířit používání krátkodobých předpovědí na environmentální účty.

3.2.2. Včasnější sociální ukazatele

Sociální údaje se obvykle získávají z průzkumů, které využívají osobních pohovorů s velkými vzorky respondentů, nebo ze zdrojů administrativních údajů (např. daňové rejstříky nebo registry sociálního zabezpečení). Komise spolu s členskými státy pracuje na zefektivnění a zlepšení průzkumů a zkrácení časové prodlevy mezi sběrem a zveřejněním údajů. Průzkum evropských pracovních sil sbírá čtvrtletně údaje o zaměstnanosti a výsledky jsou

⁸ Směrnice 2007/2/ES.

⁹ Globální monitoring životního prostředí a bezpečnosti (Global Monitoring for Environment and Security – GMES).

¹⁰ <http://www.eea.europa.eu/maps/ozone/map>.

zveřejňovány během půl roku. Údaje o střední délce života prožité ve zdraví jsou také sbírány a zveřejňovány každoročně. Včasnost sociálních údajů bude zlepšena, kdykoli to bude možné a účinné z hlediska nákladů, např. v rámci nového Evropského systému modulů průzkumu pro sociální statistiku.

3.3. Přesnější podávání zpráv o rozdělování a nerovnostech

Sociální a hospodářská soudržnost jsou obecnými cíli Společenství. Zaměřují se na snižování rozdílů mezi regiony a sociálními skupinami. Kromě toho může být dalekosáhlých reforem, jako jsou nezbytné reformy za účelem boje se změnou klimatu nebo podpory nových vzorců spotřeby, dosaženo pouze tehdy, jestliže bude rozdělení úsilí a výhod mezi zeměmi, regiony a hospodářskými a sociálními skupinami pocítováno jako rovnoměrné.

Z tohoto důvodu jsou otázky týkající se rozdělování stále více středem pozornosti. Přestože údaj HDP na obyvatele stoupá, je možné, že například počet lidí vystavených riziku chudoby narůstá. Stávající údaje z národních účtů, např. údaje o příjmu domácností nebo údaje ze sociálních průzkumů, jako je EU-SILC¹¹, v současné době umožňují provedení analýzy klíčových otázek týkajících se rozdělování. Politiky, které ovlivňují sociální soudržnost, musí měřit rozdíly a rovněž souhrnné údaje, jako je HDP nebo HDP na obyvatele.

Ve svém sdělení *Obnovená sociální agenda: příležitosti, přístup a solidarita*¹² Komise zopakovala svůj závazek boje s chudobou, sociálním vyloučením a diskriminací. Za účelem podpory výměny zkušeností mezi členskými státy Komise podává zprávu o souboru ukazatelů, na kterých se dohodla s členskými státy a které mají informovat tvůrce politik o rozdílech v příjmu, a zejména o situaci v nižších příjmových kategoriích. Analýza situace v členských státech se také zabývá vzděláváním, zdravím, nadějí dožití a různými nepeněžitými stránkami sociálního vyloučení. Vypracovávají se ukazatele rovného přístupu ke kvalitnímu bydlení, dopravě a jiným službám a infrastruktuře, které jsou nezbytné pro plné zapojení do společnosti, tj. přispění k hospodářskému a sociálnímu pokroku.

Kromě toho se do středu pozornosti dostává souvislost mezi sociálním vyloučením a nevyhovujícím životním prostředím. Čistá voda a ovzduší, nepoškozená krajina a bohatá biologická rozmanitost na straně jedné a znečištění a hluk na straně druhé nejsou rovnoměrně rozděleny. Nedávná studie¹³, kterou zadala Komise, potvrdila, že chudší lidé, přestože znečišťují prostředí méně, žijí v oblastech s nižší kvalitou životního prostředí, což přispívá k horšímu zdraví, stresu a zranitelnosti vůči přírodním katastrofám.

Analýzy budou pravidelně aktualizovány a jejich výsledky budou zveřejněny.

3.4. Vypracování evropské hodnotící tabulky udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj je obecným cílem Evropské unie. Zaměřuje se na neustálé zlepšování kvality života a blahobytu na Zemi pro současné a budoucí generace. Ukazatele udržitelného rozvoje EU¹⁴ byly vypracovány spolu s členskými státy za účelem sledování pokroku v rámci

¹¹ Statistika Evropské unie v oblasti příjmů a životních podmínek (EU-SILC).

¹² KOM(2008) 412.

¹³ „Addressing the social dimensions of environmental policy“ (Řešení sociálního rozměru politiky životního prostředí), studie zadána GR EMPL, červenec 2008; viz <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&langId=en&eventId=145>.

¹⁴ Srov. statistickou publikaci Eurostatu „Měření pokroku k udržitelnější Evropě – 2007“.

řady cílů strategie EU pro udržitelný rozvoj a jsou zohledňovány ve dvouleté zprávě Komise o pokroku.

Tento nástroj pro sledování pokroku však plně nezachycuje nedávný vývoj v důležitých oblastech, kterými se oficiální statistiky dosud důkladně nezabývají (jako je udržitelná produkce a spotřeba nebo otázky správy věcí veřejných). Z několika důvodů není možné ukazatele udržitelného rozvoje vždy založit na nejnovějších údajích. Následkem toho nemusí plně odrážet úsilí, které společnosti, občanská společnost nebo vlády na místní nebo národní úrovni vyvíjejí za účelem řešení těchto problémů.

Hodnotící tabulka udržitelného rozvoje

Za účelem podpory výměny zkušeností mezi členskými státy a mezi zúčastněnými stranami týkajícími se politických řešení potřebujeme přesnější a aktualizovaný soubor údajů. Komise spolu s členskými státy proto zvažuje možnost vypracování hodnotící tabulky udržitelného rozvoje. Tato tabulka, založená na souboru ukazatelů udržitelného rozvoje EU, by také mohla obsahovat další veřejně dostupné kvantitativní a kvalitativní informace, jako jsou například informace o obchodních a politických opatřeních. Útvary Komise mají v roce 2009 v úmyslu předložit pilotní verzi hodnotící tabulky udržitelného rozvoje.

Prahové hodnoty udržitelnosti v oblasti životního prostředí

Základním cílem strategie udržitelného rozvoje je respektovat meze přírodních zdrojů planety. Sem patří omezená schopnost přírody poskytovat obnovitelné zdroje a absorbovat znečišťující látky. Vědci se snaží vymezit související fyzické prahové hodnoty životního prostředí a zdůraznit možné dlouhodobé nebo nezvratné důsledky v případě jejich překročení. Z politického pohledu je nezbytné znát „pásma ohrožení“ předtím, než bude dosaženo vlastních kritických mezníků, a za tímto účelem vymezit varovné úrovně. Bude urychlena spolupráce mezi výzkumem a oficiální statistikou za účelem vymezení a pravidelné aktualizace těchto prahových hodnot u hlavních znečišťujících látek a obnovitelných zdrojů, aby mohla být formována politická diskuse a podpořeno stanovování cílů a hodnocení politik.

3.5. Rozšíření národních účtů na otázky v oblasti životního prostředí a sociálních věcí

Evropský systém hospodářských účtů je hlavním nástrojem, ze kterého vycházejí hospodářské statistiky EU a rovněž mnohé hospodářské ukazatele (včetně HDP). Jako základ soudržné tvorby politiky potřebujeme rámec údajů, jehož součástí jsou kromě hospodářských otázek i otázky z oblasti životního prostředí a sociálních věcí. Ve svých závěrech z června 2006 Evropská rada vyzvala EU a členské státy, aby národní účty rozšířily o hlavní hlediska udržitelného rozvoje. Národní účty proto budou doplněny o integrované environmentální hospodářské účetnictví, které poskytne plně odpovídající údaje. Jakmile bude dohodnuta metodika a údaje budou k dispozici, budou v dlouhodobějším horizontu doplněny další účty týkající se sociálních hledisek.

Tím vznikne integrovaná základna poznatků, která podpoří analýzu politik a pomůže najít synergie a kompromisy mezi různými cíli politik, což bude možné využít například při předběžném posouzení dopadů návrhů politik. Komise zajistí, aby tato práce byla zohledněna v rámci budoucích revizí mezinárodního Systému národních účtů a Evropského systému hospodářských účtů. V dlouhodobém horizontu se očekává, že integrovanější

environmentální, sociální a hospodářské účetnictví bude základem nových ukazatelů nejvyšší úrovně. Útvary Komise budou prostřednictvím spolupráce s mezinárodními organizacemi, dialogu s občanskou společností a výzkumných projektů nadále zkoumat, jak nejlépe lze tyto makroukazatele vypracovat a používat.

3.5.1. Integrované environmentální hospodářské účetnictví

V roce 1994 Komise předložila svou první strategii „ekologického účetnictví“¹⁵. Od té doby Eurostat a členské státy ve spolupráci s OSN a OECD vypracovaly a vyzkoušely metody účetnictví do takové míry, že několik členských států nyní pravidelně poskytuje první soubory environmentálních účtů.

Nejčastější jsou účty související s fyzickým tokem emisí do ovzduší (včetně skleníkových plynů) a materiálové spotřeby a peněžní účty výdajů na ochranu životního prostředí a souvisejících daní. Jako další krok Komise plánuje rozšíření sběru údajů v těchto oblastech na všechny členské státy. Dále by mohly být založeny fyzické environmentální účty pro spotřebu energie, produkci odpadů a nakládání s nimi a peněžní účty pro subvence související s životním prostředím. Záměrem Komise je mít tyto účty plně k dispozici pro analýzu politiky do roku 2013. Aby byly účty srovnatelné, Komise má v úmyslu začátkem příštího roku navrhnout právní rámec pro environmentální účetnictví.

Druhá oblast environmentálních účtů se týká přírodního kapitálu, zejména změn přírodních zásob, přičemž nejpokročilejší jsou účty týkající se lesů a rybích populací. Komise přispěje k práci, která v současné době probíhá na úrovni OSN.

Další výzvou při vypracovávání environmentálního účetnictví je doplnění fyzických environmentálních účtů o peněžní údaje založené na hodnocení škod, ke kterým došlo a kterým bylo zabráněno, změn v zásobách přírodních zdrojů a ve zboží a službách ekosystémů za účelem získání reprezentativních, solidních, srovnatelných a spolehlivých peněžních měření na vnitrostátní úrovni a úrovni EU¹⁶. Převedení nákladů vznikajících v důsledku škody na životním prostředí a výhod ochrany životního prostředí na peněžní hodnotu může napomoci zaměření politické diskuse na otázku, do jaké míry naše prosperita a blahobyt závisejí na zboží a službách, které poskytuje příroda. Na mikroúrovni je toto hodnocení koncepčně správné. Je předmětem několika studií, zejména iniciativy TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity; Hospodářství ekosystémů a biologické rozmanitosti), což je široké hodnocení služeb ekosystémů, které probíhá ve spolupráci mezi UNEP (Program OSN pro životní prostředí), několika zeměmi a Komisí. Hodnocení je často používáno v posouzeních dopadů vypracovávaných Komisí¹⁷. Evropská agentura pro životní prostředí má v úmyslu pokračovat v hodnocení zboží a služeb ekosystémů a jejich zohlednění z hlediska účetnictví tak, aby mohly být stanoveny mezinárodně přijatelné metody. Smysluplné převedení těchto studií na makroúroveň si však vyžaduje dalšího výzkumu a zkoušek. Komise chce urychlit práci na peněžním hodnocení a dalším vypracovávání koncepčních rámců.

¹⁵ KOM(1994) 670.

¹⁶ Výzkumný projekt EXIOPOL má za cíl stanovení rozšířeného rámce vstupů a výstupů za účelem odhadu dopadů na životní prostředí a vnějších nákladů hospodářských odvětví, konečné spotřeby a používání zdrojů pro země v EU; <http://www.feem-project.net/exiopol/>.

¹⁷ Viz též: Příručka k odhadu vnějších nákladů v odvětví dopravy (Handbook on estimation of external costs in the transport sector), únor 2008; http://ec.europa.eu/transport/sustainable/doc/2008_costs_handbook.pdf.

3.5.2. Častější používání stávajících sociálních ukazatelů z národních účtů

Stávající Evropský systém hospodářských účtů již zahrnuje ukazatele, které poukazují na sociálně důležité otázky, jako je disponibilní důchod domácností a údaj o upraveném disponibilním důchodu, který zohledňuje rozdíly v systémech sociální ochrany různých zemí. Tyto údaje¹⁸ lépe než HDP na obyvatele odrážejí to, co mohou lidé spotřebovat a ušetřit. Útvary Komise mají v úmyslu používat tyto ukazatele častěji.

4. ZÁVĚR

Hrubý domácí produkt (HDP) je velmi účinný a všeobecně přijímaný ukazatel sledování krátkodobých až střednědobých výkyvů hospodářské činnosti, a to zejména v současném období recese. Přes všechny své nedostatky je to stále nejlepší samostatné měřítko výkonnosti tržního hospodářství. HDP však nemá být přesným měřítkem dlouhodobějšího hospodářského a sociálního pokroku, a zejména schopnosti společnosti řešit otázky, jako je změna klimatu, účinné využívání zdrojů nebo sociální začleňování. Je jednoznačně nezbytné doplnit HDP o statistiky týkající se ostatních hospodářských a sociálních otázek a otázek z oblasti životního prostředí, na kterých v rozhodující míře závisí blahobyt lidí.

Práce na doplnění HDP již probíhá léta, a to jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni. Komise má v úmyslu v této oblasti zintenzivnit své úsilí a zlepšit komunikaci. Cílem je získání ukazatelů, které poskytnou takové údaje, které od nich lidé očekávají, a zejména budou měřit pokrok v plnění cílů v oblasti sociální, hospodářské a životního prostředí udržitelným způsobem. V konečném důsledku budou vnitrostátní politiky a politiky na úrovni EU posuzovány podle toho, zda jsou úspěšné v plnění těchto cílů a zlepšování blahobytu Evropanů. Z tohoto důvodu by budoucí politiky měly být založeny na údajích, které jsou přesné, včasné, všeobecně přijímané a týkají se všech zásadních otázek. Komise má v úmyslu nejpozději do roku 2012 podat zprávu o provádění a výsledcích opatření navržených v tomto sdělení.

¹⁸ Tyto ukazatele však stále neodrážejí náklady na dosažení této úrovně příjmů, např. na úkor volného času nebo činností, které ve skutečnosti nezvyšují možnosti spotřeby, jako je zabránění škodám způsobeným hospodářskou činností nebo jejich náprava.